

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 65 0 Ps 852604 24 Rev
Sarajevo, 08.10.2024. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija Sanje Jaramaz-Dedić, kao predsjednice vijeća, Gorana Nezirovića i Senada Mulabdića, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja Croatia osiguranje d.d., ul. Kardinala Stepinca bb, Mostar, koga zastupaju punomoćnici Sanja Iličić-Lukenda i Luka Božić, advokati iz Čitluka, protiv tuženog Grawe osiguranje d.d., ul. Trg solidarnosti br. 2, Sarajevo, koga zastupa punomoćnik Haris Mahić, advokat iz Zenice, radi regresnog duga, vrijednost spora 13.045,50 KM, odlučujući o reviziji tuženog protiv presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj: 65 0 Ps 852604 22 Pž od 03.04.2024. godine, u sjednici vijeća održanoj dana 08.10.2024. godine, donio je:

P R E S U D U

Revizija se dopušta i usvaja te obje nižestepene presude preinačavaju tako što se tužbeni zahtjev odbija u cijelosti.

Obavezuje se tužitelj da tuženom nadoknadi troškove postupka u iznosu od 5.886,00 KM, u roku od 30 dana od dana prijema prepisa ove presude.

O b r a z l o ž e n j e

Stavom prvim izreke prvostepene presude Općinskog suda u Sarajevu broj: 65 0 Ps 852604 20 Ps od 23.08.2022. godine naloženo je tuženom da tužitelju isplati iznos od 6.522,75 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 16.05.2017. godine pa do isplate. Stavom drugim izreke prvostepene presude odbijen je preostali dio tužbenog zahtjeva preko dosuđenog iznosa od 6.522,75 KM, dok je stavom trećim izreke odlučeno da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj: 65 0 Ps 852604 22 Pž od 03.04.2024. godine žalbe tužitelja i tuženog su odbijene kao neosnovane i prvostepena presuda potvrđena.

Protiv drugostepene presude, pozivom na odredbe člana 237. stav 3. i 4. tačka 2. Zakona o parničnom postupku, reviziju je blagovremeno izjavio tuženi i to zbog pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se revizija dopusti i nakon toga usvoji te drugostepena presuda preinači tako da se tužbeni zahtjev odbije u cijelosti kao neosnovan, uz obavezivanje tužitelja na naknadu troškova cjelokupnog postupka.

Tužitelj nije podnio odgovor na reviziju.

Nakon što je ispitao drugostepenu presudu u granicama propisanim odredbom člana 241. stav 2. Zakona o parničnom postupku¹ (u daljem tekstu ZPP), ovaj sud je odlučio:

Revizija je dopuštena i osnovana.

Prema odredbi člana 237. stav 3. ZPP Vrhovni sud Federacije može, izuzetno, dopustiti reviziju u svim predmetima ako ocijeni da bi odlučivanje po reviziji bilo od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima.

Odredbom člana 241. stav 2. ZPP propisano je da u povodu revizije iz člana 237. stav 3. ovog zakona, revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u dijelu u kojem se pobija revizijom i samo zbog pitanja koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni zbog kojeg je podnesena i koje je u njoj određeno naznačeno kao takvo, uz pozivanje na propise i druge izvore prava koji se na to pitanje odnose.

U ovoj pravnoj stvari tužitelj, koji je svom osiguraniku isplatio novčani iznos naknade štete po osnovu police od automobilske kaska, zahtijeva isplatu tog novčanog iznosa od osiguravajućeg društva štetnika koji je svojom krivicom prouzrokovao saobraćajnu nezgodu.

Tuženi je u postupku pred sudovima nižeg stepena istakao prigovor da je nastupila zastara predmetnog potraživanja, koji su taj prigovor ocijenili neosnovanim na osnovu slijedećih činjeničnih i pravnih zaključaka:

- da se predmetna saobraćajna nezgoda dogodila 19.04.2017. godine, u kojoj su učestvovali motorno vozilo koje je bilo kasko osigurano kod tužitelja i motorno vozilo koje je bilo osigurano kod pravnog prednika tuženog;
- da je tužitelj svome osiguraniku dana 16.05.2017. godine na ime materijalne štete isplatio iznos od 17.200,00 KM;
- da je tužitelj tužbu u ovoj pravnoj stvari podnio 15.06.2020. godine;
- da je u ovom predmetu riječ o regresnom zahtjevu, koji predstavlja samostalni zahtjev za povrat izdatka učinjenog za drugog u smislu člana 218. stav 1. ZOO, koji zastarijeva u općem petogodišnjem roku zastarijelosti iz člana 371. ZOO i koji teče od izvršene isplate, pa da je stoga neosnovano pozivanje tuženog na odredbu člana 380. stav 6. ZOO;
- da od dana kada je tužitelj izvršio isplatu iznosa svome osiguraniku (16.05.2017. godine) pa do dana podnošenja tužbe (15.06.2020. godine) nije protekao rok zastarijelosti propisan odredbom člana 371. ZOO.

U prilog navedenom zaključku sudovi nižeg stepena su se pozvali na stavove koje je Vrhovni sud Federacije BiH izrazio u odlukama broj 65 0 Ps 019913 16 Rev 2 od 20.09.2016. godine, 65 0 Ps 040370 16 Rev od 21.02.2017. godine i 43 0 Mal 011940 12 Rev od 10.01.2013. godine, kao i na odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj Ap-439/06 od 20.03.2007. godine i Ap-4255/16 od 06.12.2016. godine.

Osporavajući pravilnost pravnog zaključka drugostepenog suda tuženi je u reviziji postavio slijedeće pravno pitanje, koje nedvosmisleno proizilazi iz sadržaja revizije koji se u cijelosti odnosi na pravilnost pravnog stava sudova nižeg stepena o pitanju zastarijelosti:

„U kome roku zastarijeva potraživanje osiguravača s osnova iznosa koji je isplatio svom osiguraniku po osnovu automobilske kaska prema štetniku, odnosno prema njegovom osiguravaču?“

¹ „Službene novine F BiH“ broj: 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15

Tuženi navedeno pravno pitanje smatra važnim za osiguranje jedinstvene primjene prava jer o tom pitanju postoji različita praksa Vrhovnog suda Federacije BiH, navodeći kao primjer pravni stav izražen u odluci Vrhovnog suda Federacije BiH broj 56 0 P 041482 19 Rev od 18.01.2020. godine.

Predmeti u kojima je Vrhovni sud Federacije BiH donio odluke na koje se u pobijanoj odluci pozvao drugostepeni sud nisu u činjeničnom i pravnom smislu uporedive sa predmetnom pravnom stvari. Međutim, pobijana odluka u pogledu pitanja zastarjelosti zahtjeva nije u saglasnosti sa revizijskom odlukom na koju ukazuje tuženi, a prije svega nije u saglasnosti sa pravnim stavom koje je o pitanju zastarjelosti subrogacijskog zahtjeva izrazio Vrhovni sud Bosne i Hercegovine u svojim odlukama broj Pž-210/86 od 30.10.1986. godine (Bilten VS BiH, br. 1987/1-43) i broj Pž-216/89 od 08.01.1990. godine (Bilten VS BiH, br. 1990/1-45).

Prema pravnom stavu izraženom u navedenim odlukama Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine, zastara potraživanja naknade štete koja je po zakonskoj subrogaciji prešla na osiguravača, počinje teći kad i zastara potraživanja osiguranika prema štetniku i završava u istom roku.

Također, ovaj sud je imao u vidu i da su odlukama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, na koje se pozvao drugostepeni sud u pobijanoj odluci, apelacije odbačene zbog toga što Ustavni sud Bosne i Hercegovine nije našao da je u razmatranim odlukama povrijeđeno konvencijsko pravo na pravično suđenje, odnosno da u razmatranim odlukama materijalno pravo nije proizvoljno primijenjeno.

Stoga je ovaj revizijski sud je ocijenio da bi odlučivanje po reviziji bilo od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima, odnosno da je postavljeno pravno pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Različiti stavovi sudske prakse o rokovima zastarjelosti kod restitucijskih zahtjeva osiguravajućih društava posljedica su, između ostalog, različitih shvatanja o prirodi regresnog zahtjeva i propusta da se uoči da su subrogacija i regres dva različita pravna instituta, kako to pravilno navodi tuženi u svojoj reviziji.

Regresni zahtjev je samostalni zahtjev odštetnog karaktera koji je nezavisan od odnosa ugovora o osiguranju koji je vlasnik vozila dužan da zaključi sa društvom za osiguranje. U slučaju regresa društvo za osiguranje je u pravnoj poziciji osiguravača koji je isplatio tuđi dug (npr. dug neosiguranog motornog vozila ili vozača koji zbog gubitka prava nije pokriven osiguranjem-npr. zbog alkoholisanosti). Dakle, kada je u pitanju regres osiguravajućeg društva, ne radi se o prenosu prava oštećenog na društvo za osiguranje, već o sticanju sopstvenog prava na naknadu. Kod regresa osiguravač može zahtijevati naknadu izmirene štete trećem licu od svakog odgovornog lica, pa i od svog osiguranika.

Institut subrogacije u osiguranju regulisan je odredbama člana 939. ZOO pod naslovom „Prelaz osiguranikovih prava prema odgovornom licu na osiguravača (subrogacija)“.

Prema odredbi člana 939. stav 1. ZOO isplatom naknade iz osiguranja prelaze na osiguravača, po samom zakonu, do visine isplaćene naknade sva osiguranikova prava prema licu koje je po ma kom osnovu odgovorno za štetu.

Radi se, dakle, o prelasku prava osiguranika na osiguravača, a ne o sticanju sopstvenog prava osiguravača, jer se radi o pravu koje je izvedeno iz prava osiguranika. Za razliku od regresa, kada osiguravač plaća tuđi dug, kod subrogacije osiguravač isplaćuje svoj dug iz ugovora o osiguranju.

Stoga se u ovoj pravnoj stvari radi o slučaju tzv. personalne zakonske subrogacije iz člana 939. stav 1. ZOO. Kao što je već rečeno, pravo subrogacije osiguravača je izvedeno pravo jer on stupa na mjesto osiguranika i stiče sva prava osiguranika, te je položaj osiguravača prema osobi odgovornoj za štetu identičan položaju njegovog osiguranika, kao što i pravni položaj odgovorne osobe ostaje isti kada dođe do promjene povjerioca. Odnos osiguravača i oštećenog osiguranika je odnos u kome je osiguravač, po osnovu zakona, obavezan da naknadi štetu koju je njegov osiguranik pretrpio upotrebom motornog vozila. Zbog toga se na zahtjev oštećenog lica primjenjuju materijalne odredbe o naknadi štete (o odgovornosti za štetu, o obimu naknade iste, pa tako i o zastarjelosti). Po isplati osigurane svote tj. naknade štete osiguravač ima pravo na povrat isplaćene naknade od štetnika po istom osnovu kao što bi to pravo imao i njegov osiguranik, tj. po osnovu naknade štete. Isplata naknade štete osiguraniku stoga ne daje osiguravaču (tužitelju) nikakva posebna prava osim onih koje je imao njegov osiguranik, pa tako ni poseban rok zastare različit od onoga koji je imao njegov osiguranik, kao oštećeni. Momentom isplate naknade štete svom osiguraniku osiguravač samo stiče aktivnu legitimaciju za pokretanje postupka prema osobi koja je odgovorna za naknadu štete.

Početak i dužina roka zastarjelosti roka potraživanja osiguravača prema licu koje je prouzrokovala štetu njegovom osiguraniku (subrogacija) propisan je odredbom člana 380. stav 6. ZOO, prema kome zastarijevanje potraživanja koje pripada osiguravaču prema trećem licu odgovornom za nastupanje osiguranog slučaja počinje teći kad i zastarijevanje potraživanja osiguranika prema tom licu i navršava se u istom roku.

Odredba člana 380. stav 6. ZOO upućuje, dakle, na odredbu člana 376. stav 1. ZOO, kojom je propisano da potraživanje naknade prouzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kada je oštećenik doznao za štetu i za lice koje je štetu učinilo.

To znači da u konkretnom slučaju zastarijevanje potraživanja koje pripada osiguravaču prema trećem licu odgovornom za nastupanje osiguranog slučaja počinje da teče od dana saznanja osiguranika (vlasnika oštećenog vozila) za štetu i učinioca, koji je takvo saznanje, prema utvrđenom činjeničnom stanju, dobio na osnovu sačinjenog zapisnika o uviđaju od 19.04.2017. godine i izvida štete za njegovo motorno vozilo, sačinjenog od strane samog tužitelja dana 24.04.2017. godine.

Kako je tužitelj za štetu i učinioca saznao 24.04.2017. godine, a tužbu u ovoj pravnoj stvari podnio dana 15.06.2020. godine, to proizilazi da je tužba podnesena po proteku trogodišnjeg roka zastarjelosti propisanog odredbom člana 376. stav 1. ZOO, što prigovor zastarjelosti istaknut od strane tuženog čini osnovanim.

Komparativna sudska praksa također izražava pravni stav da potraživanje osiguravača, s naslova iznosa koji je isplatio svom osiguraniku po osnovi automobilske kaska, prema štetniku odnosno njegovom osiguravaču zastarijeva u roku od tri godine iz člana 376. stav 1. ZOO i počinje teći od dana kada je osiguranik tužitelja (oštećeni) saznao za štetu i štetnika (npr. Vrhovni sud Republike Hrvatske, br. Revd. 4167/2021-2 od 29.09.2021. godine i Vrhovni kasacioni sud Republike Srbije, br. Rev 4319/2019 od 05.11.2020. godine).

Na osnovu svega izloženog valjalo je primjenom odredbe člana 250. stav 1. ZPP pobijanu presudu preinačiti i tužbeni zahtjev odbiti.

U skladu sa odredbom člana 397. stav 2. ZPP u vezi sa članom 386. stav 1. ZPP obavezan je tužitelj da tuženom nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 5.886,00 KM, koji se

sastoje od traženih troškova prvostepenog postupka u iznosu od 3.569,40 KM (za odgovor na tužbu u iznosu od 842,40 KM, zastupanja na pripremnom ročištu i ročištu za glavnu raspravu u iznosima od po 842,40 KM, zastupanja na dva nastavka ročišta za glavnu raspravu u iznosima od po 421,20 KM i troškova vještačenja u iznosu od 200,00 KM), troškova sastava žalbe u iznosu od 1.053,00 KM i troškova sastava revizije u iznosu od 1.263,60 KM.

Predsjednica vijeća
Sanja Jaramaz-Dedić, s.r.